

J. E. PAN TOMÁŠ KUČTA
VELVYSLANEC ČESKÉ REPUBLIKY V SRBSKÉ REPUBLICE

1. Na samém začátku se musíme ohlédnout na citát bývalého prezidenta Václava Havla „Evropa jako úkol“ a na české předsednictví EU. O jaké zprávy, dojmy a myšlenky se můžete podělit v souvislosti s tím?

Jsem přesvědčen, že průběh a výsledky našeho předsednictví byly pouze dalším potvrzením skutečnosti, že Česká republika dlouhodobě patří mezi nejaktivnější zastánce urychleného pokračování rozšiřovacího procesu Evropské unie a že je i s ohledem na intenzivní spolupráci, přátelské vztahy a kulturní blízkost připravena Srbsku pomoci při plnění přístupových požadavků podmiňujících jeho budoucí vstup do EU. Přestože se za téměř 20 let trvání našeho členství v EU přístupové podmínky výrazně změnily, naše zkušenosti z přípravy na členství by nepochybně v řadě ohledů mohly být pro srbskou stranu cenné.

*Je nutné si uvědomit, že Evropská unie je mimořádně složitý a komplexní organismus ovlivňující téměř všechny oblasti života státu, společnosti i jednotlivce. Proto je příprava na členství značně náročný a v některých případech možná i bolestivý proces, vyžadující zapojení velké části státního aparátu a splnění velkého množství podmínek. Nejde přitom pouze o přizpůsobení národní legislativy unijní legislativě, tj. *acquis communautaire*, podstatné je její implementace v praxi. Zákony tedy nesmějí platit pouze na papíře.*

Příklad České republiky dokazuje, že se vynaložení většího úsilí a splnění požadovaných podmínek vyplatí. Nejde přitom pouze o vysoké čisté příjmy z unijních fondů v řádu desítek miliard euro. Naše firmy získaly i široký přístup na společný unijní trh, občané pak například možnost bezproblémového cestování, vyšší životní úroveň a v neposlední řadě si nikdo nemůže nepovšimnout výrazného pozitivního posunu v oblasti životního prostředí. Zároveň se nám díky členství v EU podařilo zbavit se hlavní části nepříjemného komunistického dědictví - právní stát funguje, lidská práva každého občana jsou reálně chráněna, soudy rozhodují na základě zákonů, média jsou svobodná, vztahy se sousedními zeměmi nebyly nikdy lepší než v současnosti atd.

2. Jaké jsou zkušenosti České republiky s Visegrádskou skupinou a můžou této zkušenosti pomoci a dodat odvalu Srbské republice při přistupování EU?

Zkušenost České republiky se spoluprací v rámci V4 jsou převážně pozitivní. Toto uskupení vzniklo v době, kdy naše 4 střeoevropské země (PR, ČR, SR a MR) usilovaly o vstup do EU a do

NATO, měly tudíž stejnou motivaci a stejné zájmy. Společnými silami se jim obě základní priority budoucího směřování podařilo naplnit. Následně samozřejmě přišla i období, kdy se jednotlivé země ve svých zahraničně politických prioritách úplně neshodly. Lze ale konstatovat, že platforma V4 díky pravidelným společným setkáním na různých úrovních umožňovala výměnu a sblížení vzájemných názorů, což je určitě pozitivní. Užší regionální spolupráce V4 je modelem i pro země západního Balkánu, které například po vzoru Visegrádského fondu založily Západobalkánský fond, jehož prostřednictvím financují společné projekty. Je to dobrá průprava i pro vstup do EU, Srbsko bude mít v tomto smyslu vždy podporu zemí V4, pro které je v životním zájmu, aby Vaše krásná země mohla s nimi fungovat pod střešou EU.

3. Během Vašeho mandátu, obchodní spolupráce mezi ČR a Srbskem získala novou, pozitivní a afirmativní dimenzi. Jinými slovy, bylo dosaženo velkého úspěchu. Můžete nám k tomu něco více sdělit?

Jako velvyslanectví se v tomto procesu snažíme hrát aktivní roli – počty projektů na podporu ekonomické diplomacie jsou pro Srbsko jedny z největších vůbec. Z mnohých je možné jmenovat aktivity v zemědělství či vodohospodářství. Naše nejbližší akce se dále zaměřují i na spolupráci v obranném a důlním průmyslu. Je mi ctí, že o obchodní spolupráci s Českem jeví srbsští partneři takový zájem.

4. V jaké míře je podpora ze strany diplomatického sboru užitečná pro navazování vzájemné obchodní spolupráce?

Pro business velkého rozsahu je podpora ze strany státu na západním Balkáně nezbytná. Naše společnosti jsou si toho vědomi a my jako velvyslanectví jsme vždy ochotni se za kvalitní českou produkci postavit. Díky naší pozici jsme v roli, kdy můžeme výrazně napomoci i nově příchozím českým subjektům s cenou radou při vstupu na trh.

5. Jaká je obchodní výměna mezi Českou republikou a Srbskem?

V oblasti obchodní spolupráce je možné zdůraznit rostoucí obchodní výměnu, která se i letos, za prvních devět měsíců tohoto roku v porovnání s rokem 2022, zvětšila o téměř 14% a na konci roku se přiblíží 2mld. EUR. Z hlediska obchodní bilance srbská strana vyváží do ČR nepatrně více, nicméně tempo růstu českého exportu do Srbska je nyní o něco rychlejší a záporné saldo se z českého pohledu daří zmenšovat.

6. Jste spokojen s dosáhnutými výsledky a jak hodnotíte obchodní spolupráci mezi oběma státy?

Česká republika patří mezi největší zahraniční investory v Srbsku a počet českých subjektů na místním trhu se neustále rozrůstá. Viditelné jsou zejména developerské projekty od Sebre či Udi group, společnost Beohemija – výrobce čisticích prostředků vlastněný CEE Industries. O působení skupiny PPF díky investici v Yettelu netřeba dlouze referovat. České produkce je také velice cítit, ať už se bavíme o pivu či autech Škoda. Hledíc na výše zmíněné, v málokteré další zemi se Česká republika může pochlubit takovými úspěchy.

7. Co je to co Srbsko a srbsští podnikatelé mohou nabídnout ČR? A obráceně? Jaké zboží a výrobky, respektive služby jsou předmětem spolupráce a mohou být zajímavé a významné pro hospodářskou spolupráci?

Srbské dodávky komponent pro automobilový průmysl či zemědělské produkty jsou něco, co může v Česku uspět ještě více, než je tomu doposud. Potencionálně zajímavá je další spolupráce v oblasti vodohospodářství, kde jako Česká republika můžeme nabídnout celou řadu řešení. Vůbec spolupráce mezi městy na rozvoji smart cities je velkým tématem, které je třeba věnovat. Všimáme si také zájmu Srbů o Českou republiku jako turistickou destinaci a jsme za to vděční.

8. Jaká je situace v oblasti investic mezi ČR a Srbskem?

K výše zmíněnému můžeme připojit také českou investici v oblíbené srbské minerální vodě „Knjaz Miloš“ přes společnost Mattoni, aktivity JAT Techniky v oblasti leteckého průmyslu nebo nově vystavěný závod IMG spadající pod automobilový průmysl. Věříme, že chystané EXPO2027 a úspěšný rozvoj existujících investic může motivovat řadu dalších nově příchozích subjektů - potenciál pro spolupráci v infrastrukturních či energetických projektech je enormní.

9. Můžete uvést pozitivní příklady, kdy jsou investoři z ČR spokojeni s podnikatelským prostředím a realizací svých podnikatelských aktivit?

Zde mohu upozornit na společnost Beohemija, která byla převzata od lokálního podnikatele a díky synergiím, které jí nabídla skupina Jaroslava Strnada CE Industries roste a dále se vyvíjí. V letošním roce měli růst díky exportu přes 15% a na domácím trhu 18%, což jsou úctyhodné

výsledky. Zaměstnali nových 30 zaměstnanců, profesionalizovali management pod vedením Romana Kratochvila a celkově již zaměstnávají též přes 220 zaměstnanců. Společnost po 13 letech vyvinula marketingovou kampaň značky DUEL - snažan, močan i nežan! I produkty vidíme již i v mnohých sítích po České republice. Srbsko je jiné prostředí, více regulované v různých oblastech, než na jaké jsme zvykli z EU i ČR. Ale i příklad CE Industries, jenž mají ve svém plánu další rozvoj podnikání, v Srbsku ukazuje na to, že se zde investoři mohou cítit dobře a vidí v místním trhu nezanedbatelný potenciál.

10. Je prostor na to, aby spolupráce mezi Českou republikou a Srbskem do budoucna byla ještě intenzivnější a obsažnější? Jsou nějaké nové možnosti rozvoje další spolupráce?

Samozřejmě, vždy existuje možnost zlepšování vztahů. Já vidím velký prostor například v oblasti chytrých měst, kde ČR má řadu nových zkušeností, které ráda představitelům srbských měst předá. Totéž platí o životním prostředí, kde ČR musela před a těsně po vstupu vybudovat například mnoho moderních čistíček odpadních vod. Svoje kapacity a znalosti rádi uplatníme i v Srbsku. I proto na začátku prosince organizujeme podnikatelskou delegaci, která kromě odborných seminářů a obchodních jednání navštíví i Sajam Voda.

11. Kolik podnikatelů z ČR podniká v Srbsku?

Uvádět v tomto směru přesná čísla lze jen stěží, nicméně v obecné rovině jde bezesporu o nižší stovky aktivních subjektů. Je zde také potřeba rozlišovat mezi těmi, kteří tu mají stálého zástupce vyslaného z Česka a těmi, kteří se spoléhají na spolupráci s místními partnery na dálku či přijíždějí několikrát do roka. Díky husté síti mezilidských kontaktů a pevným historickým vazbám se vzájemný obchod neustále vyvíjí a jsme velice rádi, že ze srbské strany můžeme vidět tak ohromný zájem o navazování dalších partnerství.

12. Jsou v Srbsku propojeni občané a podnikatelské subjekty ČR, a pokud ano tak jakým způsobem?

Evidujeme celou řadu případů, kdy oborové asociace působí navenek jako zástupce firem spadající do jeho průmyslového odvětví. Posledním konkrétním případem takové spolupráce je například prezentace výrobců zdravotnické techniky ze září tohoto roku, kterou jsme organizovali s naší asociací AVDZP zastupující zdravotnické firmy. Pro příští rok například plánujeme akci s Asociací obranného a bezpečnostního průmyslu (AOBP), která naopak úzce spolupracuje s naším ministerstvem obrany a usnadňuje tak působení českých firem na

zahraničních trzích. Z hlediska propojování konkrétních občanů majících v Srbsku podnikatelské zájmy dále mohou být zajímavé aktivity Hospodářské komory a jejich regionálních poboček.

13. Když porovnáváte oba národy, kulturu, tradici, podnikání ale i jiné oblasti, můžete nám říct, jestli existují nějaké podobnosti a o jaké podobnosti jde kromě lásky k pivu?

Vzhledem k tomu, že oba národy patří k rodině slovanských národů, určité podobnosti jsou samozřejmé. Kromě toho, že se naše jazyky podobají, jsou podobnosti i v mentalitě. Velký počet studentů ze Srbska se kvůli tomu rozhoduje pokračovat ve svém vzdělávání na některé z českých univerzit, kde bývají dobře přijatí a jejich zkušenosti nám svědčí o tom, že dobře zapadají do české společnosti. Věřím, že za blízkost a tím i podobnost našich dvou národů vděčíme historicky dobrým kontaktům. Jedná se o přátelské vztahy bez otevřených otázek. Tak na této prostory ještě před několika stoletími přijížděli kvalifikovaní odborníci z Česka, kteří svými znalostmi přispěli k rozvoji srbského pivovarnictví, umění, lékařství, architektury a mnoha dalších oblastí. V srbských dějinách tak najdeme hodně českých jmen, ze kterých třeba můžeme zmínit generála Františka Zacha, který významně přispěl k rozvoji srbské armády, založil Vojenskou akademii a spolu s Ilijou Garašaninem stáli u vzniku dokumentu Načertanije, který byl pro Srbsko významný.

14. Kromě hospodářství, aktivně se účastníte i v dalších oblastech. Můžete nám o tom víc říct?

Jsme aktivní ve více oblastech. Pravidelně se snažíme místním obyvatelstvu přiblížit českou kulturu prostřednictvím různých akcí, které organizujeme. Každý rok třeba s kolegy z Velvyslanectví Slovenské republiky organizujeme Dny českého a slovenského filmu, kde milovníkům naše kinematografie představíme některé z novějších titulů, které se jinak nenajdou v repertoárech místních kin. Také organizujeme koncerty českých hudebníků, výstavy... Samozřejmě snažíme se nezanedbat ani nejmladší konzumenty kultury a letos jsme podruhé organizovali Český dětský den v Dětském kulturním centru Bělehrad a vzhledem k odezvě dětí věříme, že i tato akce bude mít hezkou tradici.

Léta jsme měli nabídku stipendií vlády České republiky pro studium v ČR v rámci programu rozvojové spolupráce. Srbští studenti o ta stipendia měli velký zájem, takže přibližně 150 studentů ze Srbska dostalo tuto podporu z naší strany. Mnozí z nich se po studiu do Srbska vrátili a teď přispívají v mnoha oblastech, ve kterých se u nás vzdělávali.

Když jde o vzdělání, zároveň bych zmínil i to, že v Srbsku máme dokonce čtyři vyslané lektory

českého jazyka – v Bělehradě, v Novém Sadě, v Kragujevacu a v Bale Crkvi a též nabízíme i určitý počet stipendií pro intenzivní letní školu českého jazyka v Brně.

Na konci bych ještě chtěl podotknout, že se v oblasti literatury snažíme každý rok v rámci svých možností podpořit vydání překladu někoho ze současných českých spisovatelů. Srbští nakladatelé o podporu vydání překladových knih můžou požádat i Ministerstvo kultury České republiky a té možnosti využívají. Díky tomu všemu srbskému čtenářskému publiku je dostupná současná česká literatura.

15. Český dům je bezpochyby jedním ze symbolů tradičních dobrých vztahů a propojení našich národů. Souhlasíte?

Ano Český dům je skutečně krásným příkladem dlouhodobě nadstandardních, skoro bych řekl bratrských vztahů mezi našimi dvěma národy.

16. Jaká očekávání má Česká republika od Českého domu a jaká očekávání máte Vy osobně?

Pracujeme na tom, aby Český dům sloužil nejen nadále české menšině, ale také aby se z něj stala výkladní skříň české kultury, vzdělání a obchodu. Mělo by v něm působit České centrum, které kromě výstav, kulturních představení v divadelním sále a výuky českého jazyka by chtělo Bělehradanům a návštěvníkům nabídnout i gastronomické zážitky. Jak přesně bude vše vypadat, ale ještě není stanoveno.

17. Co srbsští občané ale i hospodářství můžou od Českého domu očekávat?

Český dům by se měl stát i místem setkávání pro české a srbské firmy. Máme v úmyslu část prostoru pronajímat českým firmám jako kanceláře, případně zasedací místnosti. V přízemní gastronomické provozovně budou moci podnikatelé najít neformální útočiště pro schůzky se srbskými partnery.

18. Můžete teď na konci svého mandátu hrdě vyzdvihnout, že jste byl nositelem aktivit, ale že se Vás zároveň podařilo přispět k posílení hospodářské spolupráce mezi Českou republikou a Srbskem?

To musí posoudit jiní. Já osobně budu odjíždět s dobrým pocitem, že jsem udělal maximum, co bylo v mých silách. Myslím si, že v době mého působení byla Česká republika v Srbsku hodně vidět a slyšet. Nejen díky nedávno skončenému Předsednictví ČR v Radě EU, ale i díky celé řadě návštěv na všech úrovních, podnikatelských delegací, kulturních a sportovních akcí. Jistě by se dalo udělat ještě více, ale já jsem vděčný kolektivu naší ambasády za to, jak vždy ke své práci přistupoval nikoli jako k pouhému plnění úkolu, ale jako k poslání, které má nějaký širší rozměr. Stejně jsem k tomu přistupoval i já a jsem moc vděčný, že jsem mohl sloužit zrovna ve vaší krásné zemi.

19. A na konci – bude Vám chybět Bělehrad a ponese te ze Srbska hezké zkušenosti, známostí a přátelství?

Ještě se neloučím, ale snad již teď mohu konstatovat, že jsem se během téměř šesti let pobytu v Srbsku hodně naučil, potkal mnoho úžasných a pracovitých lidí a i moje rodina se zde cítila jako doma v České republice. Budeme se do Bělehradu vždy rádi vracet, protože jsme zde strávili kus života a máme zde mnoho přátel. Ale jak říkám, máme ještě pár měsíců před sebou, ještě hodně úkolů na které nyní myslím. Na loučení ještě nemám čas myslet.

* Právnícká komora Srbska je zakladatelem LAWLife portálu pro právo a hospodářství (oficiálně registrované médium v Srbské republice).

Bělehrad, 23. října 2023